

УДК 341.3. 364.044.2

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.25.35>**Оксентюк А.М.,***кандидат юридичних наук,**старший науковий співробітник,**Науково-дослідний інститут публічного права,**адвокат*

ORCID ID: 0009-0005-6402-5017

Боровик Л.А.,*кандидат педагогічних наук, доцент,**член-кореспондент,**Міжнародна кадрова академія*

ORCID ID: 0000-0002-8997-0577

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДОЛАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ КРИЗИ ЗУМОВЛЕНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЮ ВІЙНОЮ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження правового регулювання подолання гуманітарної кризи, зумовленої російсько-українською війною, визначається безпрецедентними масштабами та руйнівними наслідками цього конфлікту для України та світової спільноти. Війна спричинила одну з найглибших гуманітарних криз у сучасній європейській історії, що охопила мільйони людей через масові переміщення, значні людські втрати, системне руйнування інфраструктури та глибокі соціально-економічні потрясіння в Україні. За цих умов, ефективне правове реагування та формування дієвих механізмів захисту, допомоги і відновлення стають ключовими для подолання наслідків російської агресії та забезпечення сталого післявоєнного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз гуманітарної кризи, зумовленої збройним конфліктом, ґрунтується на концептуальних положеннях, де гуманітарна криза розглядається як стан, що вимагає зовнішньої допомоги через вичерпання внутрішніх ресурсів постраждалого суспільства (О. Шевченко). У контексті російсько-української війни значна увага приділяється масштабам переміщення насе-

лення, що відображено в даних Євростату та Міжнародної організації з міграції, проблемам смертності та захворюваності під час конфліктів, що вивчаються Ю.О. Суховим, прикладам руйнівних наслідків для цивільних осіб, зафіксованими BBC NEWS Україна та платформою «Діти війни». Дослідження М. Цюрупи та Г.А. Яценка зосереджуються на управлінні гуманітарними кризами та необхідності відповідних ефективних механізмів реагування. У процесі дослідження застосовувався комплексний підхід, що включав аналіз міжнародних правових документів, а також чинних національних нормативно-правових актів.

Мета статті полягає у дослідженні основ правового регулювання подолання гуманітарної кризи зумовленої російсько-українською війною.

Виклад основного матеріалу. Російсько-українська війна спричинила одну з наймасштабніших гуманітарних криз у сучасній історії Європи, адже війна вплинула на мільйони людей, спричинивши масові переміщення, втрати життів, руйнування інфраструктури та значні соціально-економічні наслідки в Україні. Як зауважує О. Шевченко «гуманітарна криза – серйозне порушення

функціонування громади чи суспільства, що спричиняє масштабні людські, матеріальні, економічні чи екологічні втрати, які перевищують здатність постраждалої громади чи суспільства впоратися завдяки використанню власних ресурсів, що вимагає звернення по зовнішню допомогу національного чи міжнародного рівня» [1, с. 327]. На думку М. Цюрупи гуманітарна криза є станом підвищеної вразливості та потреби в допомозі, тоді як гуманітарна катастрофа – це її екстремальний розвиток, що призводить до масових смертей і повного руйнування умов для життя, та характеризується загрозою виживання для значної частини населення країни, суттєвим навантаженням на механізми допомоги, які спрямовані на мінімізацію наслідків гуманітарної кризи [2].

Отже, гуманітарна криза характеризується широкомасштабними порушеннями життєдіяльності населення, що виникають у результаті конфліктів, природних катастроф або інших надзвичайних ситуацій.

Основними ознаками гуманітарної кризи є:

1. Масові переміщення населення в межах країни та за кордон. Зокрема, станом на 31.01.2024 р. 4,3 мільйони біженців з України мають статус тимчасового захисту в ЄС, що становить 98 % від загальної кількості отримувачів захисту в країнах Європи, з них 46,1% – жінки, 33,2% – діти, 20,7% – дорослі чоловіки. Основними країнами ЄС, які прийняли біженців з України, стали Німеччина (1270150 осіб; 29,5% від загальної кількості ЄС), Польща (951560; 22,1%) і Чехія (381190; 8,9%) [3];

2. Переміщення всередині країни. За даними International Organization for Migration висвітленими у Звіті про внутрішнє переміщення населення в Україні (раунд 14 жовтень 2023 р.) станом на 25 вересня 2023 року в Україні налічується понад 3,7 млн. внутрішньо переміщених осіб, з них 52% зосереджено в п'яти областях України найбільша кількість внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) зареєстрована у Харківській та Дніпропетровських областях, 46% ВПО з Донецької та Харківських областей [4] (Рис. 1).

Як зауважує О. Шевченко гуманітарна криза, спричинена війною, має руйнівний вплив на внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та населення, що залишається у регіонах активних бойових дій, створюючи численні виклики для їхнього виживання та доступу до життєво необхідних послуг. Ключовою проблемою є значне обмеження гуманітарного доступу, особливо до тимчасово окупованих територій України та зони бойових дій, що робить ці території недоступними для багатьох гуманітарних організацій та унеможливорює належну оцінку потреб, своєчасну доставку допомоги, а також ефективний моніторинг і оцінку реалізованих програм. Обмежений доступ до цих регіонів значно підвищує ризики для найбільш вразливих груп населення: жінок, дітей, осіб похилого віку та людей з інвалідністю, оскільки зауваженні категорії громадян страждають від подальшого виключення, відсутності належного захисту та зростаючої небезпеки, опиняючись в ізоляції від критично важливих послуг, таких як медична допомога, освіта та соціальний захист [1].

3. Високий рівень смертності та захворюваності. У відповідності до даних ООН, станом на кінець лютого 2024 р. в Україні від війни постраждало понад 30 000 мирних громадян України, з них 10378 людей загинуло, 19 632 людини було поранено (слід зауважити, що ці дані відображають лише верифіковану кількість жертв серед цивільного населення, оскільки точну цифру можна буде встановити після закінчення російсько-української війни). Найбільша кількість цивільних осіб загинуло у березень 2022 р. – 4 154 загиблих. За даними сайту «Діти війни» (платформа створена Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України разом із Національним інформаційним бюро за дорученням Офісу Президента України) станом на 25.05.25 р. з початку повномасштабного вторгнення росії загинуло 627 дітей, 1949 дітей було поранено, 2247 дітей вважається зниклими, 19546 дітей депортовано та/

або примусово переміщено окупаційною владою росії [5].

Найбільшими ударами по цивільним об'єктам з боку росії за період повномасштабного вторгнення стали: удар «Іскандерами» по багатоповерхівках у м. Часів Яр – загинуло 48 осіб, атака ракетами Х-22 на ТЦ «Амстор» у м. Кременчук – 21 особа загинула, 1 особа вважається зниклою безвісти, обстріл ракетою «Точка-У» вокзалу у м. Краматорську – загинула 61 особа, авіаудар двома 500-кілограмовими бомбами по драмтеатру у м. Маріуполь – точну кількість загиблих наразі встановити не вдалося, обстріл Харківської ОДА – 24 особи загинуло, обстріл Миколаївської ОДА – загинуло 36 осіб [6]. Показники втрат серед військовослужбовців Збройних сил України наразі є засекреченими.

Захворюваність та смертність цивільних громадян України під час російсько-української війни зумовлена вимушеним переміщенням населення, недостатньою доступністю до медичної допомоги, відсутністю належного постачання їжі і води, фінансовими труднощами, погіршенням гігієнічних заходів, скученістю населення, порушенням імунізаційних компаній, неповноцінним харчуванням дітей та ін. Зауважені фактори призводять до збільшення кількості таких хвороб, як інфекційні хвороби (наприклад, кір, COVID-19, туберкульоз), недостатній фізичний та когнітивний розвиток дітей, ускладнення вагітності, материнських смертей, передчасних пологів, поширення депресії, психічних порушень та посттравматичних стресових розладів, ССЗ, ЦД, хронічних, респіраторних захворювання і новоутворення та ін. [7, с. 14].

4. Продовольча криза та голод. Окрім проблем продовольчого забезпечення для регіонів в яких відбуваються активні бойові дії, на тимчасово окупованих територіях та для внутрішньо переміщених осіб в Україні, складним залишається питання забезпечення продовольчої безпеки у найбільш вразливих країнах Близького Сходу та Північної Африки. Міжнародна спільнота роками недооцінювала

роль України у цій сфері, яка до початку повномасштабного вторгнення РФ постачала 10% світового експорту пшениці, понад 15–20% ячменю, понад 50% соняшникової олії. Як зауважує Верховний комісар ООН з прав людини М. Бачелет «За оцінками Всесвітньої продовольчої програми, очікується, що кількість людей із серйозною нестабільністю продовольства зросте з 276 млн. на початку 2022 р. до 323 млн. протягом року» [8]. За даними доповіді американської розвідки, оприлюдненої Конгресом США росія вивезла з тимчасово окупованих територій України майже 6 млн. тонн пшениці тільки у 2022 р., вартість якого склала близько 1 млрд. доларів, та знищила після виходу із Чорноморської зернової ініціативи – 189 тис. тонн зерна [8].

5. Руйнування інфраструктури та відсутність доступу до основних послуг. В ході російсько-української війни зазнали руйнувань житловий фонд та адміністративні будівлі, об'єкти охорони здоров'я, освітні заклади і об'єкти наукової інфраструктури, об'єкти соціального захисту, культури, спорту, туризму, продуктивного сектору, активи підприємств, промислові об'єкти, об'єкти роздрібною торгівлі, АПК та земельних ресурсів, транспортна інфраструктура, дорожнє господарство, залізнична інфраструктура, авіаційна галузь, портова галузь і поштові оператори, транспортні засоби, цифрова інфраструктура, енергетика, фінансовий сектор, житлово-комунальне господарство.

На міжнародному рівні подолання гуманітарних криз ґрунтується на засадах міжнародного гуманітарного права, міжнародного права прав людини та міжнародного права біженців. Зокрема, Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи до них встановлюють правила ведення збройних конфліктів, захисту цивільного населення, поранених, хворих та військовополонених [9]. Так, Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12.08.1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 р., містить

низку статей, спрямованих на запобігання та подолання гуманітарних криз під час збройних конфліктів (наприклад, ст. 51 даного Протоколу визначає загальні положення захисту цивільного населення та окремих цивільних осіб від небезпек воєнних операцій, суворо забороняє напади на цивільних осіб та акти насильства чи погрози, що мають на меті тероризувати населення) [10]. Принципи гуманності, неупередженості, нейтралітету та операційної незалежності є наріжними каменями міжнародної гуманітарної діяльності, що реалізується через діяльність Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих установ (наприклад, Управління ООН з координації гуманітарних питань/ОСНА, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців/UNHCR) та міжнародних неурядових організацій (наприклад, Міжнародний Комітет Червоного Хреста, Médecins Sans Frontières, Save the Children, World Vision International, Caritas Internationalis, Mercy Corps, Samaritan's Purse, ACTED, Danish Refugee Council, Norwegian Refugee Council, Польський центр міжнародної допомоги та ін.).

В Україні правове регулювання подолання гуманітарної кризи здійснюється на національному рівні та інтегрує міжнародні стандарти. Основним нормативно-правовим актом у цій сфері є Кодекс цивільного захисту України [11], який визначає правові та організаційні засади цивільного захисту, що включає запобігання, реагування та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі спричинених збройними конфліктами. Важливу роль відіграє Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [12], який встановлює правовий статус, права та гарантії для осіб, які були змушені покинути свої місця проживання внаслідок збройної агресії, забезпечує доступ ВПО до соціальних, медичних, освітніх послуг, а також можливість отримання житла та працевлаштування. Крім того, Уряд України та органи місцевого самоврядування прийняли низку нормативно-право-

вих актів, спрямованих на конкретизацію механізмів надання гуманітарної допомоги, створення координаційних центрів, розподіл ресурсів та відновлення пошкоджених територій. У перші місяці повномасштабного вторгнення було впроваджено надзвичайні заходи, що дозволили швидко мобілізувати ресурси та спростити процедури для забезпечення життєво необхідних потреб населення. Однак, постійна динаміка конфлікту вимагає гнучкості та адаптивності правового регулювання, зокрема у питаннях доступу до окупованих територій, захисту цивільного населення від обстрілів та розмінування, забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб (наприклад, було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» від 05.01.2024 р. № 7 [13]).

Отже, правове регулювання подолання гуманітарної кризи, зумовленої російсько-українською війною, є багатограним і динамічним процесом, що охоплює міжнародні та національні правові норми. Ефективність такого регулювання залежить від узгодженості дій міжнародних акторів та національних органів влади, забезпечення дотримання міжнародних стандартів, а також здатності швидко адаптуватися до мінливих обставин. Подальше вдосконалення правової бази має бути спрямоване на посилення захисту прав постраждалих, спрощення процедур надання допомоги та забезпечення відповідальності за злочини, що поглиблюють гуманітарну кризу. Як слушно зауважує Г.А. Яценко «управління гуманітарними кризами під час війни є надзвичайно складним завданням, яке потребує ретельної координації, взаємодії, дипломатії, чіткого цілепокладання, швидких реакцій і продуманих алгоритмів дій задля порятунку та захисту постраждалого населення» [14, с. 82].

З огляду на поточну ситуацію, можна виділити кілька актуальних напрямів розвитку

правового регулювання подолання гуманітарної кризи зумовленої російсько-українською війною, які вимагають пріоритетної уваги:

1. Посилення правової бази для довгострокового відновлення та реконструкції, зокрема, шляхом: розробки і реалізації ефективних правових механізмів для забезпечення житлом ВПО та осіб, чиє житло було зруйновано, включаючи компенсаційні механізми, програми пільгового кредитування і будівництва соціального житла; створення прозорих та ефективних правових рамок для залучення інвестицій у відбудову критичної інфраструктури (енергетика, водопостачання, транспорт) та соціальних об'єктів (школи, лікарні), з урахуванням міжнародного досвіду та стандартів «краще, ніж було»; забезпечення юридичної визначеності і захисту майнових прав постраждалих, включаючи питання успадкування, володіння та розпорядження майном на деокупованих територіях і у зоні бойових дій.

2. Вдосконалення правового забезпечення прав та реінтеграції внутрішньо переміщених осіб та біженців, зокрема, шляхом: розробки комплексних програм та відповідних нормативно-правових актів для соціальної, економічної і психологічної реінтеграції ВПО, включаючи доступ до ринку праці, освіти та охорони здоров'я на нових місцях проживання; створення умов і юридичних гарантій для безпечного, добровільного та гідного повернення ВПО і біженців до місць постійного проживання після деокупації та розмінування, посилення правових механізмів захисту прав дітей, які постраждали від конфлікту, включаючи дітей-сиріт, дітей, розлучених з батьками, і дітей, депортованих на територію агресора.

3. Забезпечення притягнення до відповідальності за порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини, яке спрямовується на: подальше посилення правових засад для ефективного документування воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду, а також координація дій між національними і міжнародними правоохоронними

органами (наприклад, Міжнародним кримінальним судом); розробку і впровадження правових механізмів для стягнення репарацій з держави-агресора для відшкодування збитків, завданих Україні та її громадянам; сприяння притягненню винних до кримінальної відповідальності як на національному, так і на міжнародному рівнях, включно з питаннями юрисдикції та екстрадиції.

4. Оптимізація правових механізмів для надання гуманітарної допомоги та захисту в зонах бойових дій і на тимчасово окупованих територіях, зокрема, шляхом: забезпечення безперешкодного та безпечного доступу гуманітарних організацій до всіх постраждалих, включно з мешканцями тимчасово окупованих територій, шляхом розробки чітких юридичних протоколів і використання міжнародних правових інструментів; посилення імплементації норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту цивільних осіб від обстрілів, мінування та інших небезпек, з акцентом на правове регулювання примусової евакуації та надання тимчасового притулку; розробка комплексної правової бази для національної програми розмінування, включаючи питання фінансування, координації, міжнародної співпраці та реінтеграції територій після розмінування.

5. Розширення правового регулювання для вирішення специфічних гуманітарних викликів з метою: створення правових рамок для забезпечення доступу до якісної психологічної та психосоціальної підтримки для всіх категорій постраждалих, особливо для ветеранів, військовослужбовців, їхніх родин і дітей; розробки та впровадження норм, спрямованих на оцінку, мінімізацію і компенсацію шкоди, завданої довічливо внаслідок збройної агресії, як невід'ємної частини гуманітарного реагування та відновлення.

Загалом, актуальні напрями розвитку правового регулювання подолання гуманітарної кризи в Україні включають перехід від реагування на надзвичайну ситуацію до системного відновлення, забезпечення справедливо-

сті та створення стійких механізмів захисту і підтримки постраждалого населення, з урахуванням міжнародних стандартів та найкращих практик.

Висновки. Російсько-українська війна спричинила одну з наймасштабніших гуманітарних криз у сучасній історії Європи, наслідками якої є масові переміщення населення, високий рівень смертності та захворюваності серед цивільного населення, продовольча криза, масштабні руйнування інфраструктури і значні соціально-економічні наслідки в Україні, що включають зростання безробіття, падіння рівня життя та психологічні травми у населення.

Правове регулювання подолання гуманітарної кризи, зумовленої російсько-українською війною, є багатограним і динамічним процесом, що інтегрує міжнародні та національні правові норми, ефективність якого залежить від узгодженості дій міжнародних акторів та національних органів влади, дотримання міжнародних стандартів, а також здатності швидко адаптуватися до мінливих обставин. Принципи гуманності, неупередженості, нейтралітету та операційної незалежності є наріжними каменями міжнародної гуманітарної діяльності, що ґрунтується на низці міжнародних нормативно-правових актів та реалізується через ООН і міжнародні неурядові організації. На національному рівні правове регулювання подолання гуманітарної кризи ґрунтується на низці нормативно-правових актів для конкретизації механізмів надання гуманітарної допомоги та відновлення пошкоджених територій. Подальше вдосконалення правової бази має бути спрямоване на посилення захисту прав постраждалих, спрощення процедур надання допомоги та забезпечення відповідальності за злочини, що поглиблюють гуманітарну кризу. Актуальні напрями розвитку правового регулювання включають посилення правової бази для довгострокового відновлення і реконструкції, вдосконалення правового забезпечення прав та реінтеграції ВПО і біженців,

забезпечення притягнення до відповідальності за порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини, оптимізацію механізмів надання гуманітарної допомоги в зонах бойових дій і розширення правового регулювання для вирішення специфічних гуманітарних викликів. Управління гумані-

тарними кризами під час війни є надзвичайно складним завданням, яке потребує ретельної координації, взаємодії, дипломатії, чіткого цілепокладання, швидких реакцій і продуманих алгоритмів дій задля порятунку та захисту цивільного населення, яке постраждало в ході російсько-української війни.

Анотація

Проаналізовано масштаби та багатоаспектність гуманітарної кризи, спричиненої збройним конфліктом в Україні, що позначилася на мільйонах життів, спричинивши їх переміщення, людські втрати, руйнування інфраструктури та значні соціально-економічні наслідки. Визначено сутність гуманітарної кризи як стану, що перевищує можливості суспільства самостійно впоратися з масштабами втрат та вимагає зовнішньої допомоги. Зазначено, що екстремальний розвиток гуманітарної кризи може призвести до гуманітарної катастрофи з масовими смертями та повним руйнуванням життєвих умов української держави і суспільства.

Виконано узагальнення ключових проявів гуманітарної кризи, яких належать значні переміщення населення як всередині країни, так і за її межі, що створює серйозні виклики для доступу до життєво необхідних послуг, особливо в умовах обмеженого гуманітарного доступу до окремих регіонів, підвищуючи ризики для вразливих груп населення. Узагальнено інформацію про масштабні руйнування інфраструктури, що охоплюють житловий фонд, соціальні об'єкти, транспортну та енергетичну системи. Також здійснено оцінку впливу конфлікту на продовольчу безпеку, адже Україна є значним експортером аграрної продукції, а військові дії, включаючи вивезення та знищення рф української сільськогосподарської продукції, спричиняють глобальну продовольчу нестабільність.

Здійснено аналіз правового регулювання подолання гуманітарної кризи, що базується на міжнародному гуманітарному праві, міжнародному праві прав людини та міжнародному праві біженців. Визначено, що гуманність, неупередженість, нейтралітет та операційна незалежність є основними принципами міжнародної гуманітарної діяльності, що ґрунтується на низці МНПА та реалізується через міжнародні організації. На національному рівні правове регулювання гуманітарної кризи ґрунтується на НПА, спрямованих на надання гуманітарної допомоги та відновлення України. Зазначено, що динаміка конфлікту вимагає постійної адаптації правового регулювання, тому визначено ключові напрями подальшого розвитку правового регулювання, які охоплюють посилення правової бази для довгострокового відновлення та реконструкції, вдосконалення механізмів реінтеграції ВПО та біженців, забезпечення притягнення до відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права, оптимізацію надання гуманітарної допомоги в зонах конфлікту та розширення правового регулювання для вирішення специфічних гуманітарних викликів. Підкреслено, що подальше вдосконалення правової бази має бути спрямоване на посилення захисту прав постраждалих, спрощення процедур допомоги та забезпечення відповідальності за злочини, що поглиблюють гуманітарну кризу. Узагальнено, що управління гуманітарними кризами під час війни є надзвичайно складним завданням, яке потребує ретельної координації, взаємодії, дипломатії, чіткого цілепокладання, швидких реакцій і продуманих алгоритмів дій задля порятунку та захисту постраждалого населення.

Ключові слова: гуманітарна криза, збройний конфлікт, правове регулювання, міжнародне гуманітарне право, внутрішньо переміщені особи, біженці.

Oksentiuk A.M., Borovyk L.A. Legal regulation of overcoming the humanitarian crisis caused by the russian-ukrainian war

Summary

The scale and multifaceted nature of the humanitarian crisis caused by the armed conflict in Ukraine, which has affected millions of lives, leading to their displacement, human losses, destruction of infrastructure, and significant socio-economic consequences, have been analyzed. The essence of a humanitarian crisis is defined as a state that exceeds society's ability to cope independently with the scale of losses and requires external assistance. It is noted that the extreme development of a humanitarian crisis can lead to a humanitarian catastrophe with mass deaths and the complete destruction of living conditions for the Ukrainian state and society.

A generalization of the key manifestations of the humanitarian crisis has been performed. These include significant population displacements both within the country and beyond its borders, which creates serious challenges for access to essential services, especially in conditions of limited humanitarian access to certain regions, increasing risks for vulnerable population groups. Information on large-scale infrastructure destruction, encompassing housing stock, social facilities, transport, and energy systems, has been generalized. An assessment of the conflict's impact on food security has also been carried out, as Ukraine is a significant exporter of agricultural products, and military actions, including the removal and destruction of Ukrainian agricultural products by the Russian Federation, cause global food instability.

An analysis of the legal regulation for overcoming the humanitarian crisis has been conducted, based on international humanitarian law, international human rights law, and international refugee law. It has been determined that humanity, impartiality, neutrality, and operational independence are the fundamental principles of international humanitarian activity, which is based on a number of international legal acts and implemented through international organizations. At the national level, the legal regulation of the humanitarian crisis is based on legal acts aimed at providing humanitarian assistance and the reconstruction of Ukraine. It is noted that the dynamic nature of the conflict requires constant adaptation of legal regulation; therefore, key directions for the further development of legal regulation have been identified. These include strengthening the legal framework for long-term recovery and reconstruction, improving mechanisms for the reintegration of IDPs and refugees, ensuring accountability for violations of international humanitarian law, optimizing the provision of humanitarian assistance in conflict zones, and expanding legal regulation to address specific humanitarian challenges. It is emphasized that further improvement of the legal framework should be aimed at strengthening the protection of the rights of affected individuals, simplifying assistance procedures, and ensuring accountability for crimes that deepen the humanitarian crisis. It is generalized that managing humanitarian crises during wartime is an extremely complex task that requires careful coordination, interaction, diplomacy, clear goal-setting, rapid responses, and well-thought-out algorithms of action to save and protect the affected population.

Key words: humanitarian crisis, armed conflict, legal regulation, international humanitarian law, internally displaced persons, refugees.

Список використаних джерел:

1. Шевченко О. Виклики гуманітарної кризи під час війни в Україні для внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп. *Social Work and Education*, Vol. 10, No 3, 2023. С. 327 URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/30747/1/SHEVCHENKO.pdf> (дата звернення: 15.05.2025)
2. Цюрупа М. Гуманітарна криза у зонах збройних конфліктів: на що сподіватися людині, я» яка надміру страждає». *Українознавчий альманах*. Випуск 29. С. 193-199. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/viewFile/444/430> (дата звернення: 12.05.2025)

3. Перун Є. Євростат: 4,3 мільйона громадян, що залишили Україну, мають статус тимчасового захисту в ЄС. LB.ua. Дорослий погляд на світ. 2024. URL: https://lb.ua/society/2024/03/10/602675_ievrostat_43_milyona_gromadyan_shcho.html (дата звернення: 14.05.2025)
4. Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні (раунд 14 жовтень 2023 р.). International Organization for Migration. 2023. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R14_Displacement_ENG-UKR.pdf (дата звернення: 17.05.2025)
5. Діти війни. 2024. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2025)
6. Наймасштабніші удари Росії по цивільних об'єктах в Україні, які вбили сотні людей. BBC NEWS Україна. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-62150693> (дата звернення: 25.05.2025)
7. Сухов Ю.О. Захворюваність і смертність під час воєн і збройних конфліктів: тенденції та закономірності. INFUSION & CHEMOTHERAPY. 4-2022. С. 14-19. URL: <http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/ic/22/pdf22-4/14.pdf> (дата звернення: 05.05.2025)
8. Війна в Україні може створити продовольчу кризу для 323 мільйонів людей – ООН. СУСПІЛЬНЕ. НОВИНИ. 2022. URL: <https://suspilne.media/249692-vijna-v-ukraini-moze-stvoriti-prodovolcu-krizu-dla-miljoniv-ludej-oon/> (дата звернення: 25.05.2025)
9. Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року про захист жертв війни та Додаткові протоколи до них. ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 24.05.2025)
10. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I): ООН від 08 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 24.05.2025)
11. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 16.05.2025)
12. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 25.05.2025)
13. Про внесення змін до Порядку формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.01.2024 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.05.2025)
14. Яценко Г.А. Управління гуманітарними кризами під час війни. *Ефективність державного управління*, 2023. №1/2(74/75). URL: <https://epa.nltu.edu.ua/Archive/74/s14.pdf> (дата звернення: 25.05.2025)